

حقوق کیفری و شبیه سازی انسان

تألیف

محمد جعفر ساعد

با دیباچہ

دکتر محمود عباسی

مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

ساعد، محمد جعفر، ۱۳۵۷

عنوان فرار دادی: ایران، قوانین و احکام

عنوان و نام پدیدآور: حقوق کیفری و شبیه سازی انسان/محمد جعفر ساعد
تهران، مؤسسه فرهنگی حقوقی سینا، انتشارات حقوقی: دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی: مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق
پزشکی، ۱۳۸۶.

۴۵۰ ص

شابک: ۴۵۰۰۰ ریال: ۸-۶۴-۷۲۷۷-۹۶۴-۹۷۸

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

کتابنامه: ص، ۳۱۳-۳۲۹

۱- همنا سازی انسانی — قوانین و مقررات

۲- همنا سازی انسانی — جنبه های مذهبی

۳- همنا سازی انسانی — جنبه های اخلاقی

۱۳۸۶ س ۱۷۷/۳۲۶۱۱

رده بندی دیویی: ۳۴۴/۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۵۶۰۹۷

مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی

حقوق کیفری و شبیه سازی انسان

تألیف: محمد جعفر ساعد

با دیباچه: دکتر محمود عباسی

چاپ اول: بهار ۱۳۸۷

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

لیتوگرافی: باران

چاپ و صحافی: پیمان

شابک: ۸-۶۴-۷۲۷۷-۹۶۴-۹۷۸

موسسه فرهنگی حقوقی سینا

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۱.....	دیباچه.....
۲۵.....	مقدمه.....
۲۹.....	فصل نخست ادبیات شبیه سازی انسان.....
	مبحث نخست: شبیه سازی: پیشینه، مفهوم، شیوه ها و انواع
۳۰.....	آن.....
۳۰.....	گفتار نخست: پیشینه.....
۳۴.....	گفتار دوم: مفهوم شناسی شبیه سازی.....
۳۶.....	گفتار سوم: شیوه شناسی شبیه سازی.....
۳۶.....	بند نخست: اشتقاق رویان.....
۳۷.....	بند دوم: انتقال هسته.....
۳۸.....	گفتار چهارم: گونه شناسی شبیه سازی.....
۳۸.....	بند نخست: شبیه سازی بازآفرینی.....
۳۹.....	بند دوم: شبیه سازی پژوهشی.....
	مبحث دوم: فن آوری های تولید مثل کمکی و جایگاه شبیه
۴۰.....	سازی آدمی.....
	گفتار نخست: مفهوم شناسی فن آوری های توالدی کمکی و تنوع
۴۱.....	گونه های آن.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴۱.....	بند نخست: مفهوم شناسی فن آوری های توالدی کمکی.....
۴۲.....	بند دوم: تنوع گونه ها.....
۴۶.....	گفتار دوم: جایگاه شبیه سازی آدمی.....
۴۹.....	فصل دوم: شبیه سازی در آینه آموزه های اخلاقی و دینی.....
۵۱.....	مبحث اول: شبیه سازی در آینه آموزه های اخلاقی.....
۵۲.....	گفتار اول: حمایت از شبیه سازی انسان: هدف ها و دلایل.....
۵۳.....	بند اول: کارکردهای شبیه سازی انسان از نظر گاه موافقان.....
۵۳.....	الف) خلق کودک زیستی.....
۵۶.....	ب) احتراز از بیماریهای ژنتیکی.....
۵۷.....	ج) دستیابی به پیوندهای اعتراض ناپذیر.....
۵۹.....	د) همانند سازی فرزند در حال مرگ یا یکی از والدین.....
۶۱.....	ه) باز آفرینی افراد خاص.....
۶۴.....	بند دوم: دلایل انجام شبیه سازی انسان از نظر گاه موافقان.....
۶۴.....	الف- حق آزادی انسان.....
۶۸.....	ب- حق وجود و هستی.....
۷۱.....	ج- حق سعادت و بهروزی.....
۷۲.....	گفتار دوم: شبیه سازی انسان از نظر گاه مخالفان.....
۷۳.....	بند اول: رویکردهای اخلاقی مربوط به آزمایش روی انسان.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷۳.....	الف- مشکلات مربوط به سلامتی.....
۷۴.....	۱- خطر های مربوط به کودک.....
۷۵.....	۲- خطر های مربوط به تخمک اهدایی و مادر زاینده.....
۷۷.....	۲- ماندگاری نگرانی روانی.....
۸۰.....	ب- مشکلات مربوط به رضایت.....
۸۱.....	ج- بهره گیری زنان و مشکلات آن.....
۸۵.....	بند دوم: هویت، ساخت، بهسازی نژادی، خانواده و جامعه.....
۸۶.....	الف- مشکلات مربوط به هویت و فردیت.....
۸۹.....	ب- نگرانی های مربوط به تولید انسان به منزله کالا.....
۹۲.....	ج- تصور بهسازی نژاد نوین.....
۹۴.....	د- اختلال در روابط خانوادگی.....
۹۸.....	ه- تأثیر بر جامعه.....
۱۰۰.....	مبحث دوم: شبیه سازی در آینه آموزه های دینی.....
۱۰۲.....	گفتار اول: بودائیسیم: مذهب تزکیه نفس اخلاقی.....
۱۰۴.....	بنداول: تولید مثل و باز آفرینی.....
۱۰۵.....	بند دوم: جایگاه انسان و روشنگری.....
۱۰۶.....	تحقیقات همانند سازی، آری و اعمال آن، خیر.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۰۷.....	طبقاتی - موروثی.....
۱۱۰.....	بند اول: روح: طلیعه لا یزال آفرینش.....
۱۱۱.....	بند دوم: نه تحقیقات شبیه سازی و نه همانند سازی انسان.....
۱۱۲.....	گفتار سوم: یهودیسم: دین اطاعت از خداوند عادل.....
۱۱۴.....	بند اول: فرمان الهی و روح: از طلیعه نور تا تالو خورشید.....
۱۱۵.....	بند دوم: مسؤلیت به مثابه اصل اخلاقی.....
۱۱۷.....	بند سوم: واحد یا فاقد جایگاه انسانی - اجتماعی.....
۱۱۸.....	بند چهارم: تحقیقات شبیه سازی انسان ها هرگز.....
۱۱۹.....	گفتار چهارم: مسیحیت: مذهب عشق به خدا و بشر.....
۱۲۳.....	بند نخست: کاتولیک.....
۱۲۳.....	الف- کرامت انسانی: ستاره تابان آسمان بشریت.....
۱۲۶.....	ب- شبیه سازی: ناقض رابطه نسبی.....
۱۲۶.....	بند دوم: ارتدوکس.....
۱۲۷.....	الف- خواست خداوند: قانونی ماندگار و حکمی لایزال.....
۱۲۸.....	ب- عمل جنسی: رابطه ای مقدس در فرآیند خلقت.....
۱۲۹.....	ج- تحقیقات شبیه سازی بلی یا خیر.....
۱۳۰.....	بند سوم: پروتستان.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۳۰.....	۱- قداست حیات.....
۱۳۱.....	۲- رابطه جنسی: برآیند ازدواج، همآورد تولد.....
۱۳۲.....	۳- شبیه سازی: ناقض مشیت الهی.....
۱۳۵.....	ب- پروتستان میانه رو.....
۱۳۶.....	۱- آزادی آفرینش: هدیه ای الهی، جلوه ای از خواست خداوندی.....
۱۳۷.....	۲- اعمال تحقیقاتی شبیه سازی: مطلق یا مقید.....
۱۳۹.....	۳- تعلیق انجام مطالعات به مثابه آخرین حربه.....
۱۴۰.....	۴- ممنوعیت شبیه سازی.....
۱۴۰.....	گفتار پنجم: شبیه سازی انسان در اسلام: تقابل برای تعامل اندیشه ها.....
۱۴۱.....	بند اول: همانند سازی انسان زیر ذره بین اندیشه های مدافعان.....
۱۴۲.....	الف- اصل اباحه: آئینه برائت و نشانه پاکی سیرت.....
۱۴۳.....	ب- شبیه سازی: جلوه ای دیگر از اسرار الهی در کالبد آدم.....
۱۴۴.....	ج- شبیه سازی: حامل جسم نه خالق روح.....
۱۴۶.....	د- شبیه سازی: مناسب ترین طریق پیشگیری و درمان امراض.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۴۶.....	بند دوم: همانند سازی انسان از چشم انداز مخالفان.....
۱۴۶.....	الف- نابودی تنوع انسانی
۱۴۸.....	ب- دخالت و تصرف در خلقت.....
۱۵۴.....	ج- توهین آشکار به کرامت انسان.....
۱۵۹.....	د- تزلزل بنیان خانواده
۱۶۰.....	۱- تناقض با اصل زوجیت.....
۱۶۶.....	۲- اختلاط و آمیزش نسب.....
۱۷۱.....	ه- مشکلات مربوط به ژنتیک.....
	فصل سوم: فرآیند جرم انگاری شبیه سازی انسان در
۱۷۵.....	حقوق بین الملل.....
	<i>مبحث نخست: گذری بر سیر اقدامات سازمان ملل برای</i>
۱۷۷.....	<i>تدوین کنوانسیون</i>
	<i>گفتار نخست: پیشنهاد آلمان و فرانسه مبنی جرم انگاری شبیه سازی</i>
۱۷۸.....	<i>انسان در سطح بین الملل: اندیشه نو در قبال پدیده نو.....</i>
۱۷۹.....	<i>گفتار دوم: گزارش کمیته ششم و تصویب قطعنامه پیشنهادی آن.....</i>
۱۸۱.....	<i>گفتار سوم: تشکیل برگزاری کمیته ویژه.....</i>
۱۸۲.....	<i>گفتار چهارم: گزارش گروه کاری و پیامد های آن.....</i>
۱۸۳.....	<i>بند نخست: گزارش کار گروه.....</i>

فهرست مطالب

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
بند دوم: پیامدها.....	۱۸۵
مبحث دوم: پیشنهاد کتوانسیون منع همه اشکال شبیه سازی	
انسان.....	۱۸۷
گفتار نخست: درآمد.....	۱۸۷
گفتار دوم: جرم انگاری شبیه سازی انسان، مفهوم، دامنه و مسوولیت	
اشخاص حقوقی در قبال آن.....	۱۸۹
بند نخست: مفهوم شبیه سازی.....	۱۸۹
الف- عنصر مادی.....	۱۹۰
ب- عنصر معنوی.....	۱۹۷
بند دوم: دامنه جرم انگاری شبیه سازی انسان.....	۱۹۸
بند سوم: مسوولیت اشخاص حقوقی.....	۱۹۹
الف- حقوق داخلی.....	۲۰۰
ب- حقوق بین المللی کیفری.....	۲۰۵
ج- رویکرد اتخاذی پیش نویس.....	۲۰۷
گفتار سوم: تدابیر کلی.....	۲۱۲
بند نخست: اقدامات مقدماتی.....	۲۱۴
الف: صلاحیت و موضوع پیش نویس در قبال آن.....	۲۱۴

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۱۷.....	۱- صلاحیت سرزمینی یا درون مرزی.....
۲۲۰.....	۲- صلاحیت شخصی.....
۲۲۱.....	۳- صلاحیت واقعی.....
۲۲۳.....	۴- صلاحیت جهانی.....
۲۲۵.....	ب- استرداد متهمان و مرتکبان.....
۲۳۰.....	ج- معاضدت قضایی.....
۲۳۳.....	بند دوم: پیشگیری، کشف و تعقیب.....
۲۳۴.....	الف- مفهوم پیشگیری و رویکرد پیش نویس.....
۲۳۵.....	۱- مفهوم شناسی پیشگیری در ادبیات حقوقی.....
۲۳۹.....	۲- تدابیر پیشگیرانه از منظر پیش نویس.....
۲۴۵.....	ب- کشف و شناسایی.....
.....	۱- برقراری شبکه های ارتباطی و تبادل اطلاعات در امر کشف.....
۲۴۵.....
.....	۲- شناسایی هویت، ماهیت، محل استقرار و فعالیت افراد مظنون.....
۲۴۶.....
۲۴۷.....	۳- ردیابی عواید مربوط به جرم.....
۲۴۷.....	ج: تعقیب و تحقیقات مقدماتی.....
۲۴۸.....	۱- انجام اقدامات فوری با دریافت اطلاعات.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۴۸.....	۲- انجام اقدامات مقتضی جهت تعقیب و یا استرداد.....
۲۴۹.....	۳- بند سوم: محاکمه ضمانت اجراها.....
۲۵۰.....	الف- جریان دادرسی.....
۲۵۰.....	۱- حمایت از حقوق متهم.....
۲۵۱.....	۱-۱- لزوم رفتار منصفانه با متهم.....
۲۵۱.....	۲-۱- دسترسی فوری متهم به نماینده کشور متبوعش.....
۲۵۲.....	۳-۱- حق دیدار با نماینده کشور محل دستگیری.....
۲۵۲.....	۴-۱- اطلاع فوری از حقوق پیشگفته.....
۲۵۳.....	۲- حمایت از حقوق بزه دیده.....
۲۵۷.....	ب: ضمانت اجراها.....
۲۵۸.....	۱- مجازات.....
۲۶۰.....	۲- ضبط وجوه.....
۲۶۴.....	نتیجه.....
۲۶۷.....	فصل چهارم: منع تمام گونه های شبیه سازی.....
	مبحث نخست: شبیه سازی انسان و سیاست جنایی تقنینی
۲۶۸.....	ایالات متحده آمریکا.....
	گفتار نخست: قوانین فدرالی: منع شبیه سازی انسان و حمایت از
۲۷۰.....	تحقیقات یاخته بنیادین.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۷۰	بند نخست: تاریخچه قانونگذاری فدرال در مورد شبیه سازی
۲۷۵	بند دوم: قانون منع شبیه سازی انسان و حمایت از ساخته های بنیادین در بوته تحلیل
۲۷۵	الف- پدیده های جنایی مرتبط با شبیه سازی و ضمانت اجراهای آن
۲۷۵	۱- پدیده های جنایی مربوط به شبیه سای انسان
۲۷۶	۱-۱- مبادرت به شبیه سازی انسان
۲۸۱	۲-۱- انجام پیوند هسته برای شبیه سازی انسان
۲۸۲	۳-۱- صدور بلاستوسیت نابارور
۲۸۳	۲- ضمانت اجراها
۲۸۳	۱-۲- مجازات های کیفری
۲۸۶	۲-۲- مجازات های مدنی
۲۸۶	۲-۳- ضبط اموال
۲۸۸	ب- حمایت از تحقیقات
۲۸۹	گفتار دوم: قوانین ایالتی: منع همه گونه اشکال شبیه سازی انسان
۲۹۰	بند نخست: آرکانزاس
۲۹۱	بند دوم: میشیگان
۲۹۲	بند سوم: آیووا

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۹۳.....	بند چهارم: داکوتای شمالی.....
	مبحث دوم: شبیه سازی انسان: پدیده ای جنایی در نظام کیفری استرالیا
۲۹۴.....	
۲۹۵.....	گفتار نخست: پیشینه، جرم انگاری، عمل و دامنه شبیه سازی انسان.....
۲۹۵.....	بند نخست: پیشینه و سیر تکوین قانون منع شبیه سازی آدمی.....
۳۰۱.....	بند دوم: جرم انگاری شبیه سازی انسان.....
۳۰۵.....	بند سوم: علل جرم انگاری شبیه سازی آدمی.....
۳۰۷.....	بند چهارم: دامنه جرم انگاری.....
۳۰۹.....	گفتار دوم: دیگر اعمال ممنوعه.....
۳۰۹.....	بند اول: خلق رویان های انسانی به طرق و مقاصد غیر معمول.....
۳۱۰.....	الف- خلق یک رویان انسانی به طرقی غیر از باروری یا پرورش آن.....
	ب- خلق یا پرورش یک رویان انسانی حاوی ماده ژنتیکی مربوط به بیش از
۳۱۲.....	دو نفر.....
	د- پرورش یک جنین انسانی خارج از بدن یک زن برای بیش از ۱۴ روز
۳۱۵.....	
۳۱۶.....	ه- خلق یک رویان هیولا مانند یا دورگه.....
۳۱۷.....	بند دوم: اعمال ممنوعه بعد از خلق یک رویان.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
	الف- بکارگیری یاخته های اولیه یک رویان یا یک جنین انسانی در جهت تولید یک رویان انسانی یا پرورش آن..... ۳۱۷
۳۱۹	ب- تغییر های وراثتی در ژنوم.....
۳۲۰	ج- گرفتن رویان های انسانی قابل رشد از یک زن.....
۳۲۱	د- کاشت یک رویان.....
۳۲۴	ه- صادرات، واردات یا جاسازی یک رویان ممنوعه.....
۳۲۵	و- تجارت گامتها یا رویان انسانی.....
۳۳۱	فصل پنجم: منع همانند سازی توالدی و تجویز پژوهشی.....
	مبحث نخست: جایگاه شبیه سازی انسان در نظام کیفری انگلستان
۳۳۲
	گفتار نخست: گذری بر رخدادهای شبیه سازی و جرم انگاری اعمال ممنوعه.....
۳۳۳
۳۳۳	بند نخست: گذری بر رخدادهای شبیه سازی.....
۳۳۶	بند دوم: وقایع جنایی و ضمانت اجراهای آن ها.....
۳۳۶	الف- جرایم مربوط به رویان ها.....
۳۳۷	۱- منع تولید، نگهداری یا استفاده از یک رویان.....
۳۳۸	۲- منع انتقال یک رویان زنده غیر انسانی یک زن.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳	عدم تجویز نگهداری، بکارگیری یا انتقال یک رویان به واسطه یک جواز
۳۴۱
۳۴۵	ب- جرایم مربوط به گامت ها.....
۳۴۵	۱- منع ذخیره هر گونه گامت یا دیگر اعمال ممنوعه مربوط به آن.....
۳۴۸	۲- عدم تجویز ذخیره یا استفاده از گامت ها به واسطه یک مجوز.....
۳۴۹	۳- منع انتقال یک اسپرم یا تخمک در غیر شرایط مقرر در مقررات.....
۳۵۱	گفتار دوم: تشریفات تجویز تحقیقات بر روی رویان ها یا گامت ها.....
۳۵۱	بند نخست: تشکیل مرجع باروری و رویان شناسی انسانی.....
۳۵۲	الف- اعضاء، مسؤلیت و اختیارات آن ها.....
۳۵۲	۱- اعضاء و بازیگران این مرجع.....
۳۵۳	۲- مسؤلیت و اختیارات اعضا.....
۳۵۴	ب- عملکرد های کلی.....
۳۵۶	ج- مقتضیات ارایه مجوز.....
۳۵۶	۱- آیین رسیدگی.....
۳۵۸	۲- گستره مجوزها.....
۳۶۰	۳- شرایط کلی و خاص صدور جوازاها.....
۳۶۱	۱-۳- شرایط کلی صدور.....
۳۶۲	۲-۳- شرایط خاص.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۶۲.....	بند دوم: تشکیل کمیته صدور مجوز و وظایف آن.....
۳۶۲.....	الف- تشکیل کمیته صدور مجوز.....
۳۶۳.....	ب- وظایف کمیته صدور مجوز.....
۳۶۳.....	۱- اعطای مجوز.....
۳۶۵.....	۲- لغو و تغییر جواز صادره.....
۳۶۶.....	۳- تعلیق موقتی جواز صادره.....
	مبحث دوم: شبیه سازی انسان و سیاست جنایی اتخاذی زاین
۳۶۷.....	در قبال آن.....
	گفتار نخست: تاریخچه، اهداف و جرم انگاری همانند سازی انسان
۳۶۸.....
۳۶۸.....	بند نخست: تاریخچه.....
۳۶۹.....	بند دوم: اهداف.....
۳۷۱.....	بند سوم: شبیه سازی انسان: رخدادی جنایی و گستره آن.....
۳۷۱.....	الف- شبیه سازی انسان: پدیده ای جنایی.....
۳۷۲.....	۱- رکن مادی.....
۳۷۷.....	۲- رکن معنوی.....
۳۷۹.....	ب- گستره جرم انگاری.....

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۸۰	گفتار دوم: پدیده های چنایی در ارتباط با تحقیقات شبیه سازی..
۳۸۱	بند اول: عدم اعلام تولید، انتقال یا وارد کردن یک جنین خاص.....
۳۸۴	بند دوم: عدم درخواست تغییر و تحول برنامه.....
۳۸۶	بند سوم: عدم رعایت محدودیت های اجرایی.....
۳۸۷	بند چهارم: عدم اعلام تولید رویان از نوع دیگر به علل اتفاقی.....
۳۸۹	بند پنجم: عدم تثبیت مقررات بند ۱ ماده ۶ و ماده ۹.....
۳۹۰	بند ششم: عدم اعلام انتقال رویان های خاص به دیگران و از این قبیل..
۳۹۲	بند هفتم: عدم عنایت به حکم اتخاذ تدابیر مربوط به شیوه معامله رویان های خاص.....
۳۹۴	بند هشتم: عدم گزارش شرایط موجود.....
۳۹۶	جمع بندی.....
۳۹۷	نتیجه.....
۴۰۵	واژه نامه.....
۴۱۱	منابع.....
۴۳۵	نمایه.....

دیباچه

از دیدگاه فلاسفه اخلاق، ظاهراً استدلال اصلی علیه همانندسازی انسان همان منحصر به فرد بودن شخص است. هر شخصی یگانه و منحصر به فرد است. خود این طرح که بشر می خواهد یک ارگانیسم بشری را با استفاده از کد و رمز ژنتیکی آن تکثیر کند تا مشابه آن را بسازد، امری غیر قابل قبول می نماید، زیرا این به معنای-ساختن یک شخص واحد در چندین نسخه یا کپی برداری از یک شخص است. بنابراین پروژه همانند سازی انسان ما را با نوعی تهدید که متوجه هویت بشری است مواجه می سازد. ظاهراً هر هویتی اساساً با شخصیت منحصر به فرد یک شخص مرتبط است درحالیکه تکثیر انسان از طریق مشابه سازی آن، مجموعه ای از آشفتگی هایی را بر می انگیزد که آشکارترین ارتباط ما با این واقعیت را عمیقاً و اساساً تحت تأثیر قرار می دهد. در واقع، مسئله اصلی از دیدگاه فلسفی مسئله «همان» و «دیگری»، است که بدین ترتیب زیر سؤال می رود. در صورتی که از یک شخص واحد، نمونه های متعدد مشابه وجود داشته باشد، دیگر چگونه می توان آنچه را افلاطون «همان» و «دیگری» می نامد را از هم تشخیص داد؟ چگونه می توان فهمید کدامیک «اصل» و کدامها «رونوشت» هستند؟ چه کسی «فاعل» و کدامها «دیگران» هستند؟ در چنین موقعیتی احساس ما از هویت و بدتر از آن تصور ما از بشریت دچار اختلال می گردد. در واقع آنچه تصور بشر را بعنوان یک مجموعه و نیز یک جوهره در ذهن ما تداعی می کند، وجود موجودات بشری مشابه ولی کاملاً متفاوت و متمایز از یکدیگر است، نه موجودات بشری که هر چند اقلیتی از آنها با یکدیگر مشابه و یکسان اند. بنظر می رسد پروژه همانند سازی اشخاص انسانی نه تنها احتمالاً به اختلال جدی در

تفکر ما راجع به هویت منجر می شود، بلکه به شیوه ای جبران ناپذیر تصور و ادراک ما را از بشر و بشریت تخریب می نماید. بنابراین، پیش از هر چیز خوبست در این مورد انگیزه هایی عمیق و قوی داشته باشیم تا بتوانیم تفکر تولید مثل مصنوعی انسان را به طور قطعی و بنیانی رد کرده و با دلایل فلسفی که می توانند از مجازات صرفنظر کنند، ممنوعیت آن را اعلام نماییم.

در مرحله بعد، می توان این سوال را مطرح کرد که آیا شیوه طرح مسأله به یک معنا بیش از حد سریع و بدون تأمل نیست؟ در واقع، آنچه ما آنرا «شخص» می نامیم واقعی بسیار پیچیده ترو مرکب تر از آن چیزی است که در غرب تصور می شود. چه کسی می تواند به ما اطمینان دهد که شخص قابل تقلیل به جسم و کالبد مادی خویش است؟ چه کسی جرأت دارد تأیید کند که شخص، با ابعاد حقوقی، روانشناختی و مابعد الطبیعی اش صرفاً و به سادگی قابل تقلیل به کد ژنتیکی اش می باشد؟ ممکن است دو ارگانیسم انسانی دارای کد ژنتیکی شدیداً مشابهی باشند و بدین ترتیب یکی از آنها در واقع حاصل تولیدمثل مصنوعی ارگانیسم دیگر باشد، در حالیکه این دو، دو شخص خودمختار، متمایز و کاملاً متفاوت از هم باشند.

لازم است در تأمل راجع به مسأله انسان که یگانگی و احترامش ضرورتاً با منحصر به فرد بودن او از نظر ژنتیکی قابل اختلاط نیست، احتیاط و ملاحظه بیشتری به خرج دهیم. به علاوه، همانگونه که بررسی این مسئله در کتاب ها در مورد تولید مثل مصنوعی انسان به تفصیل نشان می دهد، ما انبوهی از خرافات و اشتباهات را با تفکر تکثیر انسان در هم آمیخته ایم. در واقع، ما تصور می کنیم جسم انسانی که از طریق تولید مثل مصنوعی خلق خواهد شد، از همان تمایلات، تفکرات، آرزوها و خواسته ها، شخصیت، خلق و خو و سرنوشتی برخوردار خواهد بود که انسان که از آن تکثیر ژنتیکی صورت گرفته است، بدین ترتیب ما

شدیداً قربانی تخیلات خود شده ایم، زیرا همانطور که انسان قابل تقلیل به کد ژنتیکی اش نیست، همانطور هم کلیت سرنوشت، تفکرات، آگاهی ها، تعلیم و تربیت و سلائق اش قابل تقلیل به پیامدهای کد ژنتیکی اش نمی باشد. به عبارت دیگر، حتی اگر تولید مثل مصنوعی انسان را شدیداً مسئله دار بدانیم، بنظر نمی رسد تصور تکثیر از روی شخص از دیدگاه فلسفی، استدلال خوبی برای ممنوعیت آن باشد. در واقع، اشتباهات و اغراق های فراوانی با این تصور درهم آمیخته است. در وهله سوم، تحلیل فلسفی دلایل ممنوعیت تولید مثل مصنوعی بشر ما را به مشاهده تصمیمات فرهنگی بینش هایمان رهنمون می سازد. شیوه طرح و بررسی مسأله از دیدگاه غربی ها ارتباط بسیار نزدیکی با بینش مسیحیت به شخص و بینش غربی ها به سوژه یا فاعل فلسفی از نظر یگانگی و وحدت فکری و آگاهی اش دارد. اگر از نظر فکری حرکت کرده به سمت افق های فرهنگی دیگری برویم و از خود بپرسیم که مثلاً در دیدگاه فلسفی مسیحی و یا بودایی، این مسئله را چگونه می توان مطرح کرد، به تصورات و هراس هایی که در دیدگاه خود نسبت به انسان داریم برخورد نخواهیم کرد.

به هر حال همانند سازی انسان پدیده نوظهوری است که چالش بزرگی فراروی جوامع و حوزه های معرفتی مرتبط با ادیان ایجاد کرده است.

کتاب حاضر نخستین اثری است که با بهره گیری از آموزه های اخلاقی و دینی به فرآیند جرم انگاری همانند سازی انسان در پرتو حقوق بین الملل و حقوق کیفری می پردازد و مؤلف محترم با نگاهی ژرف و جامع الاطراف تلاش نموده است به تبیین ابعاد مختلف موضوع بویژه از دیدگاه حقوق کیفری پردازد و با توجه به رویکرد جامعه جهانی و نهادها و سازمان های بین المللی و ادیان و مذاهب و اندیشمندان حوزه های مختلف معرفتی به ویژه کشورهایی که با جرم انگاری ضمانت اجرای مناسبی در ممنوعیت همانندسازی انسان در پیش گرفته

اند در صدد پاسخی مناسب به این سؤال اساسی است که آیا فرآیند جرم انگاری در زمینه همانندسازی انسان در پرتو افکار و اندیشه های مذهبی می تواند راهکار مناسبی فراروی قانونگذار ایران محسوب شود یا خیر؟ و از این رهگذر آیا سیاست جنایی تقنینی ایران بر سیاست جنایی تابعان حقوق بین الملل در قبال این پدیده منطبق است؟ و اگر آری راهکارهای مناسب آن کدامند؟ مطالعه این موضوعات در کشور ما از آن جهت اهمیت مضاعف می یابد که دستیابی اخیر دانشمندان ایرانی به تکنولوژی سلول های بنیادین و همانند سازی گوساله و دیگر موجودات آزمایشگاهی در این زمینه ایران را در زمره ی ده کشور برتر جهان قرار داده است. بنابراین به نظر می رسد به منظور جلوگیری از انحراف این فناوری از چارچوب اهداف انسانی، ضرورت رعایت موازین اخلاقی و قانونمند کردن شبیه سازی انسان و جرم انگاری آن ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

امیدوار است که این اثر که حاصل تلاش پیگیر و مستمر جناب آقای محمد جعفر ساعد - دانشجوی دوره دکترای حقوق جزا و جرمشناسی دانشگاه شهید بهشتی و پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی است بتواند زمینه نقد و بررسی و تعاطی افکار و آراء اندیشمندان حوزه های مختلف را فراهم آورد و راهکار مناسبی فراروی قانونگذار ایران قرار دهد.

محمود عباسی

مدیر گروه حقوق پزشکی

و رییس مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

مقدمه

بشر، نخستین موجودی است که از قوه عقل و خرد بهره می گیرد و از این رو، فلسفه وجودی و پدیداری وی به واسطه برخورداری از این نیرو، خلیفه الهی وی بر روی این کره خاکی برشمرده شده است. بشر به سبب بهره مندی از این نیرو، از ابتدای خلقت با ایجاد تغییر و تحول در پیرامون خویش در صدد آن است که شرایط موجود را به نحو احسن به نفع خود دگرگون سازد. از این رو، در این راستا با ابتدای بر دلایل و گزینه هایی به واقع یا به ظاهر منطقی در این مسیر گام برمی دارد که بعضاً از نظرگاه خود، برای محیط و پیرامون خویش خطرآگین بوده و زیان های جبران ناپذیری می تواند به همراه آورد.

در این میان، جامعه بشری از ابتدای شکل گیری خود، همواره با پدیده هایی رو به رو بوده که گذشته از تهدید نظم عمومی و هنجارهای حاکم، کرامت و شئون انسانی را نیز با خطر مواجه ساخته است. در این شرایط، ضرورت بقای جامعه از یک سو، و غریزه حب ذات و صیانت انسان از خود از سوی دیگر، واکنش وی را در برابر پدیده های فوق برانگیخته است. مطالعه پیشینه انسان، از وجود واکنش های مختلف اجتماعی، حتی در جوامع بدوی و ایستا یا مکانیک دورکیم که فاقد قوانین مکتوب و مدون بوده اند، حکایت می کند و این امر مؤید آن است که تخلف و سرپیچی از آداب و رسوم جامعه، در کلیه زمان ها، تقبیح اجتماعی و بروز عکس العمل هایی را به دنبال داشته است.

همراه با پیشرفت فن آوری و فن آفرینی در علم «ژنتیک» رفته رفته، بشریت گام به سویی نهاد که بتواند در سایه پیشرفت در زمینه ژنتیک، به کار خارق العاده ای همت گمارد. در زمره برآیندهای این حرکت جمعی که موج امید و ناامیدی را بر گستره جامعه بشری نمودار ساخته، شبیه سازی انسان به شمار می آید؛ یعنی، تولید انسان توسط انسان برای بقا یا فنای انسان بر پایه توجیحات

عده‌ای انسان که در قالب «علم و پیشرفت» بدان دست یازیده اند. در واقع، با گذشت زمان و گذر از این جامعه ایستا و مکانیک به سوی جوامع پویا و ارگانیک، بشر با سیری در گذشته خود و برنامه‌ریزی حال، فانوس علم و تکنولوژی را به سوی آینده روشن نمود که البته چنانچه که پیش روی ماست و خواهیم دید، چون این فانوس، روشنایی‌اش جهان‌گستر باشد و انوار شدید آن ساطع گردد، بشر را به استفاده از عینک احتیاط و پرده رعایت امنیت در سایه انسانیت و ابزار عدالت کیفری و ترمیمی وادار می‌کند. شبیه‌سازی انسان، از این قبیل پداید به شمار می‌آید که ماحصل این رشد علم و تکنولوژی است.

بدین سان، شبیه‌سازی همانند سازی، همسان‌سازی یا به عقیده برخی اندیشمندان، «عین‌سازی» پدیده‌ای است^۱ نوظهور که تولدش، روزنه‌ای آکنده از بیم و امید را در جهان آدمیت و عرصه تولید مثل به ارمغان آورده است. این رویداد علمی در بادی امر با آرمان ایجاد روش نوینی برای درمان اعضا و جوارح بیمار آدمی در علم ژنتیک و به ویژه درمان نازایی، وارد دنیای پزشکی تولدی گردیده و خود را به عنوان گونه‌ای از تکنولوژی‌های تولید مثل کمی در آن جای داد. لیکن با عنایت به اهمیت ماندگاری حیات بشر و وجود نظم به مثابه شرط ضروری تداوم این حیات، منجر به ایجاد دغدغه‌هایی در اجتماع انسانی در ابعاد گونه‌گون اخلاقی، علمی، دینی، حقوقی و ... گردیده است.^۲

از این رو، تولد این پدیده و مطرح شدن مباحث حقوقی به ویژه منع یا تجویز آن، در پرتو آموزه‌های اخلاقی- فلسفی و دینی - مذهبی حاکم بر جوامع در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، ما را بر آن داشت که به این موضوع

^۱ - گفتنی است که در نوشتار حاضر، واژه‌های شبیه‌سازی و همانند سازی به عنوان مترادف و معادل "Cloning" گزینش و از هر دوی آن استفاده گردیده است.

^۲ - در این نوشتار، فراخور موضوع، به برخی از این ابعاد پرداخته می‌شود.

پرداخته و با گذری به جوانب اخلاقی، دینی آن، جنبه جنایی - کیفری آن مورد مذاقه قرار گیرد.

بر این اساس، نوشتار حاضر در پنج فصل به رشته تحریر درآمده است که فصل نخست آن، به ادبیات شبیه سازی انسان؛ یعنی، مفهوم شناسی، تنوع گونه ها و شیوه های شبیه سایی انسان به همراه پویش تاریخی آن می پردازد و در ادامه جایگاه این پدیده در تکنولوژی های تولید مثل کیفری تبیین می گردد. فصل دوم با عنوان «شبیه سازی انسان در آینه آموزه های اخلاقی - دینی»، مسائل فلسفی - اخلاقی را در قالب آمیزه های اخلاقی مورد مذاقه قرار می دهد و اعم ادله مطروحه در مخالفت یا موافقت با این پدیده نوین را دربر می گیرد. افزون بر این، متعاقباً مباحث و استدلال های مذهبی - دینی از نظرگاه ادیان زنده جهان یعنی بودا، یهود، مسیح و اسلام بررسی می گردد.

با عنایت به تاثیر گریزناپذیر علم حقوق از آموزه های فلسفی - اخلاقی و دینی - مذهبی، به دنبال بررسی این آموزه ها، به مقوله شبیه سازی در آینه حقوق کیفری پرداخته شده و از این رو، فرایند جرم انگاری این پدیده در عرصه بین الملل به عنوان برابند این آموزه ها مورد توجه قرار گرفته است (فصل سوم). بدین سان، با فرض پذیرش جرم انگاری این پدیده به گستره سیاست جنایی داخلی تابعان حقوق بین الملل وارد شده و قوانین برخی از کشورهای پیشگام در این حوزه با دو سیاست متفاوت مورد مطالعه قرار گرفته است. برخی از این کشورها با رویکرد منع مطلق این فن آوری اتخاذ سیاست نموده اند (فصل چهارم) و شماری نیز با پذیرش شیوه درمانی و منع رویکرد توالدی (فصل پنجم) نسبت به این پدیده واکنش نشان داده اند.

در این مجال، فرصتی مناسب است تا از استاد فرزانه حقوق کیفری و جرم شناسی ایران، دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، که در راستای نگارش این مهم همواره مرا یاری دادند مراتب سپاس و قدردانی خود را ابراز دارم. به علاوه، به

سهم خود از عنایت آقای دکتر محمود عباسی، رئیس مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی، برای نگارش دیباچه و چاپ این مجیزه از سوی دانشگاه شهید بهشتی سپاسگذاری نموده و از خداوند منان علو درجات علمی و معنوی را برای ایشان مسألت می نمایم.